

“เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู” : คติชนกับการสร้างสรรค์เรื่องเล่าเพื่อ นำเสนอโมทัศน์ “การท่องเที่ยวมุเตลู”

วัชรารภณ์ ดิษฐบ้าน*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

“Creative Tales of the Mutelu Community”: Folklore with Narrative Creation to Present Concepts of “Mutelu Tourism”

Watcharaporn Distapan*

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 3 July 2025

Revised 29 August 2025

Accepted 3 September 2025

คำสำคัญ

คติชน

เรื่องเล่า

โมทัศน์

การท่องเที่ยว

มุเตลู

* Corresponding author

E-mail address:

distapan@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาสื่อวิถีไอชุตเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลูจำนวน 15 เรื่อง ที่เผยแพร่ผ่านช่องทางของกรมการท่องเที่ยวในช่วงปี 2566-2567 โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมุเตลูและแนวคิดด้านคติชนวิทยา ผลการวิจัยพบว่าเรื่องเล่าชุดนี้นำเสนอโมทัศน์การท่องเที่ยวมุเตลูผ่านเนื้อหาเกี่ยวกับคติชนหลากหลายประเภท โดยเฉพาะความเชื่อ ตำนานและพิธีกรรม คติชนของท้องถิ่นจึงมีบทบาทเป็น “ทรัพยากรมุเตลู” ในมิติการท่องเที่ยวและมีบทบาทด้านการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนมุเตลูด้วย กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาประกอบด้วยการใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ การใช้วาทกรรม และการอธิบายประโยชน์ของการมุเตลูแก่นักท่องเที่ยว ด้านโมทัศน์พบโมทัศน์เกี่ยวกับการมุเตลูและโมทัศน์การท่องเที่ยวมุเตลู เรื่องเล่าชุดนี้ยังมีบทบาทด้านการเผยแพร่การรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมุเตลูสู่สาธารณะ การสร้างความตระหนักรู้ด้านคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมุเตลู และบทบาทด้านการเปิดพื้นที่ให้แก่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะมิติทางศาสนาและชาติพันธุ์ในสังคมไทย

Keywords:

folklore,
 narrative,
 concept,
 tourism,
 Mutelu

Abstract

This research aims to study a set of 15 videos on the Mutelu community's creative narratives publicized via the Department of Tourism's YouTube channel during 2023-2024, using the notion of Mutelu tourism and folklore concepts. The result shows that this set of creative narratives presents the Mutelu tourism concept through various kinds of folklore-related content, especially beliefs, myths, and rituals. Folklore, therefore, functions as "Mutelu Resources" for tourism purposes and is used to exhibit the identity of the Mutelu community. Regarding presentation techniques, the use of personal experience narratives, discourse, and explanations of Mutelu's benefits for tourists can be witnessed. On the aspect of concept, these creative narratives show both Mutelu-related and Mutelu tourism concepts. Moreover, this set of creative narratives plays an important role in creating Mutelu tourism recognition to the public, in building acknowledgement in value of cultural resources in communities that have potentials for Mutelu tourism, and in opening areas to welcome cultural diversity, especially in dimension of religions and ethnic groups in Thai society.

1. บทนำ : เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู

“เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู” คือสื่อวิดีโอประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน (Community-Based Tourism) ในรูปแบบสารคดีท่องเที่ยวออนไลน์อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา (Faith-Based Tourism) ของกรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยเรียกชุมชนที่มีศักยภาพเช่นนี้ว่า “ชุมชนมูเตลู” (Mutelu Community) วิดีโอชุดนี้มีจำนวนทั้งหมด 15 เรื่อง เผยแพร่ในช่วงปี 2566-2567 ซึ่งเป็นช่วงที่กระแสการท่องเที่ยวเชิงศรัทธากำลังได้รับความนิยมไปทั่วโลกและเป็นช่วงที่การท่องเที่ยวกำลังฟื้นตัวหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รายงานถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ว่าในช่วงปี 2563 รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยจากนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงถึงร้อยละ 83.21 และนักท่องเที่ยวไทยลดลงร้อยละ 46.72 (ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566, น. 40) ดังนั้นจึงได้จัดทำโครงการต่าง ๆ ที่รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ผนวกกับกระแสนิยมการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริม “การท่องเที่ยวมูเตลู” (Mutelu Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่กำลังได้รับความนิยม ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนทั่วโลกนับหมื่นล้านบาท ในปี 2565 และคาดการณ์ว่าจะสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมากในช่วงปี 2565-2576 โดยเฉพาะการท่องเที่ยวมูเตลูในประเทศไทย (Royal Thai Government, 2566, ย่อหน้าที่ 1-2)

การท่องเที่ยวมูเตลูได้รับการสนับสนุนในระดับชาติ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2565, น. 55) ได้กำหนดแผนงานชื่อ “โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ และจิตวิญญาณ ประเภท “มูเตลู”” แผนงานดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการจัดทำสื่อชุด “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู” ของกรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นโครงการที่ริเริ่มในปี 2565 และดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงปี 2567 โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวมูเตลูให้แก่ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว การคัดเลือกชุมชนต้นแบบ การจัดทำเรื่องเล่าของชุมชนมูเตลูที่ได้รับการคัดเลือก การสร้างสรรค์เรื่องเล่าในรูปแบบโปสเตอร์และวิดีโอ และการเผยแพร่สื่อชุด “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู” ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งเฟซบุ๊กและยูทูปช่อง PR กรมการท่องเที่ยว

สื่อประชาสัมพันธ์ชุดเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลุนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่หลากหลายทั้งในกรุงเทพมหานครและในท้องถิ่นต่าง ๆ ผ่านข้อมูลคติชนที่สัมพันธ์กับกระแสมูเตลู เช่น วัด ศาลเจ้าจีน ศาลผี เรื่องราวในสื่อชุดนี้มีส่วนในการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลูให้แก่ผู้ชมและนักท่องเที่ยว ดังเช่นเรื่องศาลเจ้าโจวซือของซึ่งกล่าวถึงพลังพิเศษเหนือธรรมชาติที่บันดาลให้มนุษย์สมปรารถนา ก่อนที่จะแนะนำศาลเจ้าโจวซือของชุมชนตลาดน้อยในฐานะสถานที่มูเตลูด้านสุขภาพดังเสียงบรรยายว่า

มนุษย์ใช้จินตนาการเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ จนกลายเป็นความเจริญทางวิทยาการที่ก้าวล้ำในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกันจินตนาการก็ยังเป็นดั่งพลังพิเศษเหนือธรรมชาติ ยึดเหนี่ยวจิตวิญญาณของมนุษย์ให้ชีวิตดำเนินไปได้ตั้งใจปรารถนา การงานก้าวหน้า การเงินมั่งคั่ง สุขภาพที่ยั่งยืน ความรักสมบูรณ์แบบ ความมั่นคง แคล้วคลาด สิ่งเหล่านี้ล้วนคือจุดหมายสำคัญที่ทุกคนต่างไขว่คว้าดังเช่นศาลเจ้าโจวซือกงที่ชุมชนตลาดน้อยต่างให้ความเคารพนับถือ (PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ค)

นอกจากการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่มีพลังพิเศษเชื่อมโยงกับเป้าหมายของชีวิตที่มนุษย์ต้องการแล้ว เรื่องเล่าชุดนี้ยังนำเสนอความคิดว่าการท่องเที่ยวไม่ใช่แค่การเพิ่มความสุขทางด้านร่างกาย แต่สามารถเพิ่มพลังใจและพลังชีวิตให้แก่นักท่องเที่ยว และแนะนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใน “ชุมชนมูเตลู” ที่สามารถสักการะขอพรเพื่อเพิ่มพลังใจ เช่น พระพุทธรูป พระเกจิอาจารย์ ผีที่ชุมชนนับถือ เรื่องเล่าหลายเรื่องยังได้นำเสนอประสบการณ์จริงของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือหรือขอพรแล้วประสบความสำเร็จด้วย เช่น ขอบุตรขอให้ภรรยาหายป่วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาคือสื่อชุดนี้น่าคติชนหลากหลายประเภทมาสร้างสรรค์เนื้อหา ทำให้เกิดข้อสงสัยว่ามีการนำคติชนพื้นถิ่นมานำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลูอย่างไร และกลวิธีที่ใช้นำเสนอมนต์เสน่ห์มูเตลูในเรื่องเล่าชุดนี้มีลักษณะอย่างไรบ้าง

การสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลูพบว่ามีหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวมูเตลูของจังหวัดนครพนม ของอภิไทย แก้วจรัส และคณะ (2567, น. 12-13) ที่วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครพนมและพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ภูมิลำเนาภาคอีสาน นิยมเดินทางเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง และทราบข้อมูลจากเฟซบุ๊ก และผลงานเรื่อง การท่องเที่ยวสายมูเตลู : วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) จังหวัดนครศรีธรรมราช ของพัทธนันท์ อธิตั้ง และคณะ (2567, น. 244) ที่ศึกษาโดยใช้ทฤษฎีตามแบบแผนและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว พบว่าการท่องเที่ยวสายมูเตลูทำให้ผู้คนคล้อยตามกลุ่มหรือบุคคลอ้างอิง โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิต ส่วนงานเรื่อง มูเตลู : ความเชื่อกับการท่องเที่ยวของอริบ จันทรสุรีย์ (2564, น. 228-232) พบว่าปรากฏการณ์มูเตลูกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ปัจจัยภายในบุคคลคือ ความเชื่อในตัวนักท่องเที่ยวเอง และปัจจัยภายนอกคือ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว บุคคลที่มีอิทธิพล และสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาตั้งงานของปวีณา งามประภาส (2567, น. 374, 381) เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาโดยชุมชนในยุคดิจิทัล ฉากทัศน์ในการปรับตัวของนักท่องเที่ยวสายมูเตลู ที่นำเสนอว่าชุมชนเจ้าของสถานที่เชิงศรัทธาควรปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลที่มีการใช้นวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ผลการศึกษานี้ทำให้เห็นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาโดยชุมชนซึ่งคล้ายกับการคัดเลือกชุมชนต้นแบบมูเตลูของกรมการท่องเที่ยวและการจัดทำสื่อชุดเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู

ทางแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ อันสอดคล้องกับพฤติกรรม การเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันเช่นกัน

งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลูที่ผ่านมามีเป็น การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และให้ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวมูเตลูให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาด้านคติชนกับการท่องเที่ยวเรื่องสำคัญคืองานวิจัยของปรมินทร์ จารูร (2559) เรื่อง *คติชนกับการท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี* ซึ่งทำให้เห็นการนำคติชนพื้นถิ่นซึ่งเป็นทุนวัฒนธรรมที่สำคัญมาสร้างภาพลักษณ์หมู่บ้านวัฒนธรรมและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งยังมองเห็นวิถีคิดของชาวบ้านในการเลือกสรรคติชนหลากหลายประเภทมานำเสนอในเวทีของการท่องเที่ยว การนำคติชนพื้นถิ่นมาสร้างสรรค์ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านหนองขาวจึงเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์คติชนสร้างสรรค์ งานวิจัยของปรมินทร์ จารูรทำให้เห็นพลวัตของคติชนในบริบทของการท่องเที่ยว ทั้งยังเห็นการนำคติชนมาสร้างสรรค์ใหม่ เช่น การสร้างสคริปต์ละครและเส้นทางท่องเที่ยวจากคติชนบ้านหนองขาว ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้จึงเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์การนำข้อมูลคติชนประเภทต่าง ๆ ของชุมชนมานำเสนอในบริบทของการท่องเที่ยว

จากการทบทวนงานวิจัยพบว่ยังไม่ม้งงานที่ศึกษาสื่อวิดีโอชุด “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู” รวมถึงการศึกษามโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลู การศึกษาข้อมูลชุดนี้น่าจะทำให้มองเห็นบทบาทของข้อมูลคติชนในการประกอบสร้างมโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลู ลักษณะของมโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลูในสังคมไทยและบทบาทของเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลูในด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลู ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมและมีความสัมพันธ์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบ เนื้อหา และการนำข้อมูลคติชนมาใช้เพื่อสร้างมโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลู
2. ศึกษากลวิธีการนำเสนอเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู
3. ศึกษามโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลูและบทบาทของเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู

1.2 สมมติฐานการวิจัย

วิดีโอชุดเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลูมีการนำข้อมูลคติชนประเภทความเชื่อและพิธีกรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทั้งวัฒนธรรมและชาติพันธุ์มาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์เนื้อหาของเรื่องเล่าเพื่อนำเสนอ มโนทัศน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลู ทำให้เห็นบทบาทสำคัญของข้อมูลคติชนในฐานะทรัพยากรมูเตลูในมิติของการท่องเที่ยว

1.3 ขอบเขตของข้อมูลในการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิดีโอชุด “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู” จำนวนทั้งหมด 15 เรื่อง ที่เผยแพร่ระหว่างปี 2566-2567 ทางยูทูปช่อง PR กรมการท่องเที่ยวที่เริ่มใช้เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562

ปัจจุบันมีผู้ติดตาม 1.44 พันคน (ข้อมูลวันที่ 30 มิถุนายน 2568) โดยจะศึกษาเฉพาะเนื้อเรื่องและการเล่าเรื่องของวิดีโอ ไม่รวมการศึกษาภาพ เสียงดนตรีหรือการสร้างสรรค์ตัดต่อสื่อเคลื่อนไหว ผู้วิจัยจะถ่ายทอดเฉพาะเสียงบรรยายและเสียงของผู้เล่าเรื่องที่ปรากฏในวิดีโอเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดของวิดีโอมีดังนี้

ตารางที่ 1

รายละเอียดของวิดีโอชุดเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลูเรียงตามกำหนดลำดับการเล่น (playlist) ของช่อง

ชื่อเรื่อง	ชุมชนมุเตลู	วันที่เผยแพร่	ความยาว (นาที)	จำนวนครั้งที่ชม (30 มิ.ย.68)
1. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู “3 ถ้า 1 คาล ณ บ้านมุงเหนือ... กับ 4 ความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์”	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านมุงเหนือ จ.พิษณุโลก	26 เม.ย. 2566	7.09	145
2. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู “กุฎีหลวงปู่มน วัดป่าบ้านหนองผือ”	ชุมชนบ้านหนองผือ จ.อุดรธานี	26 เม.ย. 2566	6.54	1,133
3. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู “คีรีวง พุทธบารมีหลวงพ่อดำและลูกสาวทนต์ตราแห่งรักเมตตา มหานิยม”	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ลูกไม้คีรีวง จ.นครศรีธรรมราช	26 เม.ย. 2566	9.16	185
4. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู “ทักษาโหรา บูชาพระธาตุ ณ เมืองโบราณเชียงแสน ดินแดนริมน้ำโขง”	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว เพื่อสังคมเชียงแสน จ.เชียงราย	26 เม.ย. 2566	5.46	136
5. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู “หลวงปู่คร่ำ...เกจิอาจารย์ตำนาน พุทธคุณแห่งบูรพาทิศ”	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยว เชิงเกษตรและวัฒนธรรม บ้านวังหว่า จ.ระยอง	26 เม.ย. 2566	8.51	375
6. “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู” วิถีโนราห์ สืบสานด้วยจิตวิญญาณ ศิลปะชั้นครู...จ.พัทลุง	โฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนตะโหมด จ.พัทลุง	8 พ.ค. 2566	7.31	1,205
7. “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู” เชือกปะกำ สัมพันธ์แห่งจิตวิญญาณ ช้างและกุย...จ.สุรินทร์	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านตากกลางโฮมสเตย์ จ.สุรินทร์	8 พ.ค. 2566	6.13	1,962
8. “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู” ชุมชนโบราณกับศาลพระแม่ย่า สายสัมพันธ์แห่งสุโขทัย...จ.สุโขทัย	ชุมชน อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย	8 พ.ค. 2566	6.12	916
9. “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู” ไหว้เจ้าป่า บูชาผีเรือน แห่งวิถี ปกาเกอญอ...จ.ประจวบคีรีขันธ์	ชุมชนป่าละอู จ.ประจวบคีรีขันธ์	8 พ.ค. 2566	6.04	180

ตารางที่ 1

รายละเอียดของวิดีโอชุดเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลูเรียงตามกำหนดลำดับการเล่น (playlist) ของช่อง (ต่อ)

ชื่อเรื่อง	ชุมชนมุเตลู	วันที่เผยแพร่	ความยาว (นาที)	จำนวนครั้งที่ชม (30 มิ.ย.68)
10. “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู” จากมะม่อตู่หัวผี สืบวิถีปัดเป่าทุกข์ ภัยอันตราย...จ.ราชบุรี	วิสาหกิจชุมชน เจ็ดเสมียนโฮมสเตย์ จ.ราชบุรี	15 พ.ค. 2566	7.07	333
11. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู-ด้านเสริมดวง - วัดเสาชงทอง จ.นนทบุรี	กลุ่มชุมชนท่องเที่ยว เกาะเกร็ด จ.นนทบุรี	10 ก.ค. 2567	5.08	200
12. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู - ด้านการเงิน – วัดบางหญ้าแพรก จ.สมุทรสาคร	ชุมชนวัดบางหญ้าแพรก จ.สมุทรสาคร	10 ก.ค. 2567	4.43	124
13. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู - ด้านความรัก วัดพุทธาวาส ภูสิงห์ จ.กาฬสินธุ์	ชมรมสหพันธ์ จ.กาฬสินธุ์	18 ก.ค. 2567	5	199
14. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู-ด้านสุขภาพ ศาลเจ้าโจวซือกง กรุงเทพฯ	ชุมชนตลาดน้อย กรุงเทพฯ	23 ก.ค. 2567	4.40	197
15. เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู - ด้านการงาน - วัดอาน จ.สุพรรณบุรี	ชุมชนบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี	30 ก.ค. 2567	5.11	338

1.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยคือแนวคิดการท่องเที่ยวมุเตลูและแนวคิดทางคติชนวิทยา งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวมุเตลู (Mutelu Tourism) ที่อธิบายโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวคิดหลักในการศึกษากระบวนการสร้างเรื่องเล่าเพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนมุเตลูและการนำเสนอโมทัศน์การท่องเที่ยวมุเตลู

การท่องเที่ยวมุเตลูเป็นคำเฉพาะที่ใช้ในประเทศไทยดังที่กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม (2566, น. 21) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายว่า

คำว่า “มุเตลู” ถูกนำมาใช้แทนความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยที่มีมาอย่างช้านานซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่ความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังผสมผสานกับสิ่งเร้นลับทางธรรมชาติ โหราศาสตร์ ตลอดจนวัตถุมงคล/เครื่องรางของขลังต่าง ๆ ที่ผู้คนนับถือบูชา ...อย่างไรก็ตามแม้ว่ามุเตลูจะเป็นคำเฉพาะที่ถูกใช้ในประเทศไทยเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวมุเตลูอาจเทียบได้กับ “การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของต่างประเทศ (Faith-Based Tourism)” ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ การแสวงบุญ และการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism)

นอกจากนี้ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่าทรัพยากรมูเตลูจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ มูเตลูกลุ่มสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ได้แก่ วัด โบสถ์ มัสยิด ศาลเจ้า เทวสถาน และสถานที่ที่ประดิษฐานรูปจำลองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ศาลหลักเมือง ไอ้ไข่ และมูเตลูกลุ่มที่ไม่ใช่สถานที่ ได้แก่ พระเครื่อง เครื่องรางของขลัง พิธีกรรม เช่น การสักระยันต์ และบุคคล (กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม, 2566, น. 21-22)

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของสิ่งที่เรียกว่า “มูเตลู” ในสังคมไทยจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนาต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นรูปธรรมหรือแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ อาจเกี่ยวข้องกับทั้งสถานที่ วัด วัตถุ พิธีกรรม และบุคคลศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวมูเตลู” ในสังคมไทยหมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนา เพื่อสักการะขอพรและขอพลังอำนาจจากสถานที่ รูปเคารพหรือบุคคลศักดิ์สิทธิ์ให้ดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จตามปรารถนา รวมถึงการไปเข้าร่วมพิธีกรรมหรือการเสาะแสวงหาและบูชาวัตถุมงคลเครื่องรางของขลังตามความเชื่อ”

ผู้วิจัยสังเกตว่าคำว่า “มูเตลู” ยังมักใช้เป็นคำกริยาที่แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพลังเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ดังที่มักมีการใช้คำว่า มูเตลูในเชิงพฤติกรรม และมีการสร้างคำใหม่จากคำว่ามูเตลูที่เป็นกระแสในสังคมไทยดังที่ปรากฏ คำสแลงว่า “มู” หรือ “สายมู” ในพาดหัวข่าวต่าง ๆ เช่น มูให้ปังรับตรุษจีน 2568 กับ MUNIMART ช้อปปังสินค้าสายมูร่วมสมัยเสริมดวง (วลัญช์ สุภากร, 2568) คำว่า “มูเตลู” ในสังคมไทยจึงมีความหมายเปลี่ยนไปจากความหมายดั้งเดิมในภาษาอินโดนีเซีย¹ และมีความหมายเฉพาะในสังคมไทย การท่องเที่ยวมูเตลูจึงเป็นคำเฉพาะของรูปแบบการท่องเที่ยวแบบหนึ่งของไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของกระแสการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา

แนวคิดทางคติชนวิทยาที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือการจำแนกประเภทของข้อมูลคติชน แนวคิดเรื่องคติชนสร้างสรรค์และแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของคติชน ศิราพร ณ ถลาง (2554, น. 16) ได้กล่าวถึงการจำแนกข้อมูลคติชนในวงการคติชนวิทยาว่าจำแนกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ได้แก่ คติชนประเภทถ้อยคำ (verbal folklore) คติชนประเภทการแสดง (performing folklore) คติชนประเภทประเพณีพิธีกรรม (customary folklore) และคติชนประเภทวัตถุ (material folklore) ผู้วิจัยจะนำการจำแนกข้อมูลคติชนนี้มาพิจารณาร่วมกับการจำแนกประเภทของทรัพยากรมูเตลูในมิติของการท่องเที่ยวมูเตลูที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อจะได้เห็นว่าคติชนประเภทใดที่สอดคล้องกับลักษณะของทรัพยากรมูเตลู

¹ อรอนงค์ ทิพย์พิมล (2567, ย่อหน้าที่ 17) กล่าวถึงที่มาของคำว่ามูเตลูว่า “ต้นกำเนิดคำว่า ‘มู’ หรือ ‘สายมู’ ที่พูดกัน จนติดปากคนไทยในตอนนี้ มีที่มาจากชื่อภาพยนตร์ของชาวอินโดนีเซียเรื่อง ‘เพอเนงกัล อิลมุ เตลูลูห์’ (Penangkal Ilmu Teluh) หรือในชื่อภาษาไทยว่า ‘มูเตลู ศักดิ์สิทธิ์’ ...โดย penangkal แปลว่าของ ยาแก้พิษ หรือสิ่งชั่วร้าย ส่วน ilmu แปลว่าวิชาหรือความรู้ ขณะที่ teluh แปลว่ามนต์ดำ ภาพยนตร์เรื่องนี้ออกฉายในอินโดนีเซียปี 1979 และเข้ามาประเทศไทยในรูปแบบม้วนเทปวีดีโอราวปี 1982 แต่คำว่ามูเตลูเพิ่งจะเริ่มฮิตในช่วงสามสี่ปีนี่เอง”

ส่วนแนวคิดคติชนสร้างสรรค์ของศิริพร ณ ถลาง (2562, น. 25) หมายถึง “คติชนที่มีการสร้างใหม่หรือผลิตซ้ำในบริบททางสังคมไทยปัจจุบันในลักษณะของการสืบทอดคติชนในบริบทใหม่, การประยุกต์คติชน, การ “ต่อยอด” คติชน, การตีความใหม่และสร้างความหมายใหม่, หรือการนำคติชนไปใช้เพื่อ “สร้างมูลค่าเพิ่ม” หรือ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรืออัตลักษณ์ชาติพันธุ์” แนวคิดนี้ทำให้เห็นว่าการนำคติชนพื้นถิ่นของชุมชนมานำเสนอในมิติของการท่องเที่ยวมุเตลู่เป็นการนำคติชนไปใช้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นในฐานะชุมชนมุเตลู่

วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของคติชนประเภทต่าง ๆ ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการให้ความบันเทิง ด้านที่ 2 ด้านการทำให้วัฒนธรรมเข้มแข็ง โดยเฉพาะประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อผู้คนในสังคมนั้น ด้านที่ 3 คือ ด้านการศึกษาโดยเฉพาะในสังคมที่ไม่มีตัวหนังสือ คติชนในประเพณีมุเตลู่จะมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้รวมถึงการขัดเกลาทางจริยธรรม และด้านที่ 4 คือ ด้านการธำรงรักษามรดกวัฒนธรรมต่าง ๆ ทางสังคม (Bascom, 1965, pp. 290-294) แนวคิดนี้ช่วยในการพิจารณาบทบาทของคติชนในมิติของการท่องเที่ยวมุเตลู่

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิดีโอชุด “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู่” ของกรมการท่องเที่ยว จำนวน 3 ชุด (แบ่งชุดตาม playlist ของกรมการท่องเที่ยว) ชุดละ 5 เรื่อง รวม 15 เรื่อง ที่เผยแพร่ในช่วงระหว่างปี 2566-2567 ทางเว็บไซต์ยูทูปช่อง “PR กรมการท่องเที่ยว” รวมถึงช่องทางอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เฟซบุ๊กของกรมการท่องเที่ยว

2. ถอดเสียงจากวิดีโอเพื่อศึกษาเนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องเล่า ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะเนื้อหาที่นำเสนอผ่านเสียงบรรยายและการเล่าเรื่องของผู้เล่าในวิดีโอ ไม่รวมถึงการใช้ภาพ แสง เสียงประกอบ เทคนิคและการตัดต่อ การเขียนชื่อเรื่อง ชื่อชุมชน และชื่อเฉพาะต่าง ๆ จะใช้การสะกดคำตามข้อความในวิดีโอต้นฉบับซึ่งอาจมีภาษาปากและการใช้อักษรย่อ

3. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมุเตลู่ รวมถึงแนวคิดทางคติชนวิทยาเพื่อนำมาวิเคราะห์การนำคติชนมาใช้เพื่อนำเสนอมนทัศน์การท่องเที่ยวมุเตลู่

4. วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย รวมถึงอภิปรายผลการวิจัย

2. ผลการวิจัย

2.1 องค์ประกอบและเนื้อหาของเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู่

วิดีโอชุดเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู่นำเสนอเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีศักยภาพจะเป็นชุมชนท่องเที่ยวมุเตลู่ การนำเสนอเนื้อหาในเรื่องเล่าชุดนี้มีทั้งการให้ข้อมูลหลักและข้อมูลสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ข้อมูลที่เป็นเนื้อหาสำคัญของสื่อชุดนี้คือข้อมูลคติชนของชุมชนโดยเฉพาะความเชื่อและพิธีกรรม และมีการเน้นข้อมูลดังกล่าวในองค์ประกอบของเนื้อหาตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่องรวมถึงการกำหนดธีมเนื้อหา ดังนี้

2.1.1 การตั้งชื่อเรื่อง วิดีโอทุกเรื่องมีชื่อเรื่องว่าเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู จากนั้นจะตามด้วยข้อความที่เกี่ยวกับการมุเตลูที่อาจเป็นสถานที่ บุคคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเครื่องรางของขลัง เช่น “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู คีรีวงศ์ พุทธบารมีหลวงพ่อก้อนและลูกสาวทนต์ตราแห่งรักเมตตามหานิยม” ลักษณะเช่นนี้จะพบในวิดีโอ 2 ชุดแรก จำนวน 10 เรื่อง (ปี 2566) ส่วนวิดีโอชุดที่ 3 จำนวน 5 เรื่อง (ปี 2567) จะระบุคุณสมบัติด้านการมุเตลูในชื่อเรื่องได้วิดีโอ เช่น “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู - ด้านเสริมดวง - วัดเสาชิงช้า จ.นนทบุรี” นอกจากนี้ชื่อเรื่องในวิดีโอชุดที่ 2 และ 3 จะมีชื่อเรื่องภาษาอังกฤษเพิ่มเติมจากชื่อภาษาไทย ดังปรากฏข้อความว่า “Creative Tales : The Mutelu Community” และ “Mutelu in Community Base Tourism, Where The Magic Never Ends”

2.1.2 การกำหนดธีม (theme) ของเนื้อหา วิดีโอแต่ละชุดไม่ได้ระบุชื่อธีมแต่จากเนื้อหาที่นำเสนอทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าธีมที่กำหนดเนื้อหาแต่ละชุด ชุดแรกไม่มีข้อความระบุธีมหรือเนื้อหาหลักของวิดีโอ แต่เนื้อหาหลัก 3 ใน 5 เรื่องเกี่ยวกับพระเกจิอาจารย์รูปสำคัญของท้องถิ่น วิดีโอชุดที่ 2 มีข้อความต้นวิดีโอว่า “วิถี ศรีสวรรค์ แห่งศรัทธา” “Way of Life, Blessing of Faith” เนื้อหาหลักเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ดลบันดาลโชคลาภสิริมงคลให้แก่ผู้นับถือศรัทธา ส่วนวิดีโอชุดที่ 3 มีข้อความต้นและท้ายวิดีโอว่า “เที่ยวแล้วปัง เพิ่มพลังชีวิต” (Travel and prosper...enhance your life) เนื้อหาหลักจะเน้นการท่องเที่ยวขอพรที่เจาะจงความสำเร็จด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเสริมดวง ด้านการเงิน ด้านความรัก ด้านการงาน และด้านสุขภาพ

2.1.3 ภาพรวมการนำเสนอเนื้อหา ภาษาและลำดับการนำเสนอ วิดีโอชุดที่ 1 ใช้เสียงบรรยายภาษาไทยเป็นหลักในการเล่าเรื่อง อาจมีข้อความภาษาไทยประกอบบ้างบางส่วน วิดีโอชุดที่ 2 และ 3 มีทั้งเสียงบรรยายภาษาไทย ข้อความบรรยายภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเมื่อมีคำศัพท์ภาษาถิ่นก็จะมีข้อความอธิบายภาษาถิ่น ทำให้คนไทยที่ไม่เข้าใจภาษาถิ่นรวมถึงชาวต่างชาติสามารถเข้าใจเนื้อหาของวิดีโอชุดนี้ได้ผ่านข้อความบรรยายสองภาษาและการอธิบายศัพท์ ทำให้มีการสื่อสารที่เป็นสากล นอกจากเสียงบรรยายแล้วจะแทรกการเล่าเรื่องของคนในท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวมาประกอบเนื้อหา ทำให้มีเรื่องเล่าย่อยจากประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวมาเสริมเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมุเตลูให้ชัดเจนขึ้น

เนื้อหาหลักของวิดีโอประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนเปิดของวิดีโอ ภาพเปิดปกวิดีโอทุกเรื่องปรากฏชื่อ “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู” ชื่อหน่วยงานกรมการท่องเที่ยวและตราสัญลักษณ์ ส่วนที่ 2 ส่วนนำของเนื้อหาหลัก เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของสถานที่มุเตลู หรือเจาะจงข้อมูลเฉพาะของท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของท้องถิ่น ก่อนจะเชื่อมโยงมาสู่ชุมชนมุเตลูโดยกล่าวถึงคุณสมบัติตามชื่อเรื่อง ส่วนที่ 3 เนื้อหาหลัก นำเสนอเรื่องเล่าหลักตามชื่อเรื่อง เน้นเรื่องราวความเป็นมา ปาฏิหาริย์ คุณสมบัติที่ควรเดินทางมาขอพรหรือมุเตลู โดยใช้เสียงบรรยายและเรื่องเล่าของผู้มีประสบการณ์จริงมาประกอบ ส่วนที่ 4 ส่วนสรุปเนื้อหา เน้นความสำคัญของชุมชนมุเตลูและเชิญชวนนักท่องเที่ยว ส่วนที่ 5 ส่วนปิดของวิดีโอ ให้ข้อมูลสนับสนุนเนื้อหาหลัก ได้แก่ ช่องทางติดต่อชุมชนท่องเที่ยว ชุมชนโฮมสเตย์/ผู้ให้บริการ/หมายเลขโทรศัพท์ ชื่อกรมการท่องเที่ยวและตราสัญลักษณ์

2.2 คติชนของชุมชนในฐานะทรัพยากรมรดกในมิติการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมรดกไม่ได้มีเพียงการแสวงบุญหรือเยี่ยมชมวัดเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสิ่งของและวัฒนธรรม แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ มรดกที่เป็นสถานที่และมรดกที่ไม่ใช่สถานที่ (กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม, 2566, น. 21) การนำเสนอชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวมรดกเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมรดกจึงต้องนำเสนอคุณสมบัติด้านการมรดกที่ชัดเจนของแต่ละชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมรดกและคาดการณ์ประสบการณ์ด้านการมรดกที่ตนจะได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ผู้วิจัยพบว่าคุณสมบัติด้านการมรดกของแต่ละชุมชนเลือกมาถ่ายทอดในเรื่องเล่าชุดนี้มาจากองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชุมชนหรือคติชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คติชนประเภทถ้อยคำ คติชนประเภทวัตถุ คติชนประเภทความเชื่อและประเพณีพิธีกรรม และคติชนประเภทศิลปะการแสดง ดังนี้

ตารางที่ 2

ประเภทของข้อมูลคติชนจากชุมชนมรดกที่นำมาสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในฐานะชุมชนท่องเที่ยวมรดก

ชุมชนมรดก	คติชนประเภท ถ้อยคำ	คติชนประเภทวัตถุ	คติชนประเภท ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม	คติชนประเภท การแสดง
ชุมชนบ้านมุงเหนือ จ.พิษณุโลก	- ตำนานหลวงพ่อบุญมี - ตำนานถ้ำค้างคาว - ตำนานถ้ำพระรถ - ตำนานปู่หลวง	- เกรียหลวงพ่อบุญมี - ถ้ำหลวงพ่อบุญมี - ศาลถ้ำค้างคาว - ถ้ำพระรถ - ศาลปู่หลวง - ของถวายเป็นปู่หลวง	พิธีไหว้ปู่หลวง	
ชุมชนบ้านหนองผือ จ.อุดรธานี	ตำนานหลวงปู่มน	- กุฏิหลวงปู่มน - เจดีย์และรูปแทน หลวงปู่มน		
ชุมชนคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช	- ตำนานปู่เจ้า อินทเรศเขาหลวง - ตำนานพ่อท่านเถื่อน - คาถาบูชาลูกสวาท	- ศาลปู่เจ้าอินทเรศ - วัดคีรีวง - วัดถุ่มงคลลูกสวาท	การบ่นพ่อท่านเถื่อน	
ชุมชนเขียงแสน จ.เขียงราย		- เครื่องสักการะล้านนา - วัดมงคล 9 วัด 8 ทิศ	- การทำนายตามหลัก ทักษาโหรา - การบูชาพระธาตุ - การลอยสะเปาคำ	

ตารางที่ 2

ประเภทของข้อมูลคติชนจากชุมชนมุเตลู่ที่นำมาสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในฐานะชุมชนท่องเที่ยวมุเตลู่ (ต่อ)

ชุมชนมุเตลู่	คติชนประเภท ถ้อยคำ	คติชนประเภท วัตถุ	คติชนประเภท ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม	คติชนประเภทการ แสดง
ชุมชนบ้านวังห้ว จ.ระยอง	- ตำนานหลวงปู่คร่ำ - คาถาบูชาหลวงปู่คร่ำ	- วัดวังห้ว - วัดถุมงคลหลวงปู่คร่ำ - น้ำมันสมุนไพรมหาลาก - ผ้ายันต์พัดโบก - ภาพเขียนประวัติหลวงปู่คร่ำ	วิธีบูชาผ้ายันต์พัดโบก	-
ชุมชนตะโหนด จ.พัทลุง		- บ้านเรือนชาวมานี	- พิธีกรรมโนราห์โรงครู - ประเพณีปิ่นโต - ครวร้อยสาย	การแสดงโนราห์
ชุมชนบ้านตากกลาง จ.สุรินทร์	ตำนานผีปะก่ากับ การคล้องช้างของ ชาวกูย	- เชือกปะก่า - ศาลผีปะก่า - รูปพระครูปะก่า	- การเซ่นผีปะก่า - การทำนายกระดูก - คางไก่	-
ชุมชน อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย	ตำนานแม่ย่า	- เครื่องปั้นดินเผา - หม้อกรันท์	ไหว้แม่ย่านางเสื่อง “จตุรูป 9 ดอก บอกแม่ย่า”	
ชุมชนปาละอู จ.ประจวบคีรีขันธ์	ภาษาปกาเกอญอ	- บ้านของชาว ปกาเกอญอ - อาหารไหว้ผี	- ไหว้เจ้าป่าบูชาผีเรือน - การผูกข้อมือเพื่อ เรียกขวัญแห่ง ความผูกพัน	
ชุมชนเจ็ดเสมียน จ.ราชบุรี	ตำนานชุมชนชาวเขมร เจ็ดเสมียน	- เครื่องบูชาจวมเปรีย บูชาพระพุทธ - จวมกรูมมอด - บายศรี	- พิธีกรรมกล้วยตานี - พิธีกรรมร่ำมอด - การรักษาโรคของหัวผี	
ชุมชนเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี	ตำนานชุมชนชาวมอญ เกาะเกร็ด	เครื่องปั้นดินเผา เกาะเกร็ด	ไหว้ห้องกุมาร วัดเสาชิงช้า	
ชุมชน วัดบางหญ้าแพรก จ.สมุทรสาคร	- ตำนานอะโนกชาวมอญ - ตำนานพระประธาน หลวงปู่ใหญ่ - ตำนานหลวงพ่อมาลัย	น้ำเต้าตุตทรัพย์ วัดถุมงคลหลวงพ่อมาลัย	- ขอพรอะโนก - ไหว้หลวงปู่ใหญ่ - ขอพรหลวงพ่อมาลัย	

ตารางที่ 2

ประเภทของข้อมูลคติชนจากชุมชนมุเตลู่ที่นำมาสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในฐานะชุมชนท่องเที่ยวมุเตลู่ (ต่อ)

ชุมชนมุเตลู่	คติชนประเภท ถ้อยคำ	คติชนประเภทวัตถุ	คติชนประเภท ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม	คติชนประเภท การแสดง
ชุมชนสหพันธ์ จ.กาฬสินธุ์	ตำนานน้ำท่วมหมู่บ้าน และการสร้าง พระพุทธรูปป่าไผ่	บันไดสวรรค์ภูสิงห์	ขอพรความรัก วัดพุทธาวาสภูสิงห์	
ชุมชนตลาดน้อย กรุงเทพฯ	- ตำนานศาลเจ้าจีน ฮกเกี้ยน - ตำนานพระโจโฉองค์	- เบาะไห้เจ้า - อาหารจีนตลาดน้อย	ไหว้พระหมอโจโฉองค์	
ชุมชนบางแม่หม้าย จ.สุพรรณบุรี	- ตำนานหมู่บ้าน บางแม่หม้าย - ตำนานวัดอาน - ตำนานหลวงพ่ จันทร์ขี้		ขอพรหลวงพ่ จันทร์ขี้	

จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าชุดนี้ได้นำข้อมูลคติชนประเภทต่าง ๆ ของท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมุเตลู่ ข้อมูลคติชนเหล่านี้มีทั้งคติชนตามประเพณี (traditional folklore) คือคติชนเดิมของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เช่น ตำนานหลวงพ่เถื่อน ผีปะกำ โนราห์โรงครู และคติชนสร้างสรรค์ (creative folklore) คือการนำคติชนมาสร้างใหม่ เช่น พิธีกรรมทักษาโหรบูชาพระธาตุและลอยสะเปาคำน่าสุขของชาวเชียงแสน ข้อมูลคติชนเหล่านี้ได้รับการเลือกสรรมานำเสนอว่ามีคุณสมบัติด้านการมุเตลู่ อันสอดคล้องกับลักษณะของทรัพยากรมุเตลู่ คือ มุเตลู่ด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มุเตลู่ด้านวัตถุ มุเตลู่ด้านพิธีกรรม และมุเตลู่ด้านบุคคลศักดิ์สิทธิ์ และสามารถนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการมุเตลู่ได้ ดังนี้

ตารางที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างคติชนของท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเป็นทรัพยากรมุเตลู่กับเป้าหมายของการมุเตลู่

การมุเตลู่	สถานที่	วัตถุ	พิธีกรรม	บุคคลศักดิ์สิทธิ์
ขอพร สิริมงคล	- ภูผาหลวงปู่มน - เจดีย์หลวงปู่มน - ศาลพระแม่ย่า - ศาลปู่หลวง - วัดพุทธาวาส - หลวงพ่จันทร์ขี้	รูปหล่อหลวงปู่มน	ลอยสะเปาคำน่าสุข	- หลวงปู่มน - แม่ย่า - ผีปะกำ - หลวงปู่ใหญ่ - อะโนก - หลวงพ่อมาลัย

ตารางที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างคติชนของท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเป็นทรัพยากรมรดกกับเป้าหมายของการมรดก (ต่อ)

การมรดก	สถานที่	วัตถุ	พิธีกรรม	บุคคลศักดิ์สิทธิ์
บารมีคุ้มครอง	- ศาลผีปะกำ	- เชือกปะกำ	- พิธีรำมะมอด	- หลวงพ่อเถื่อน
ป้องกันภัย	- ศาลพระแม่ย่า	- ผ้ายันต์พัดโบก	- โนราโรงครู	- หลวงพ่อบุญมี
บำบัดเป่ายันตราย	- ถ้ำหลวงพ่อบุญมี - ถ้ำพระรถ	หลวงปู่คร่ำ		- พระแม่ย่า
สุขภาพ รักษาโรค	- ศาลเจ้าโจวซือกง		พิธีรำมะมอด	หลวงพ่อเถื่อน
โชคลาภ	ถ้ำค้างคาว	ผ้ายันต์พัดโบก หลวงปู่คร่ำ		
เสน่ห์ เมตตา		ลูกสวาด คีรีวง		
ขอลูก				หลวงพ่อเถื่อน
ดวงชะตาเคราะห์			ทักขาโหรา บูชาพระธาตุ	

จะเห็นว่าสิ่งที่มีคุณสมบัติด้านการมรดกจะสัมพันธ์กับความเชื่อและศาสนาในวิถีวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อันหลากหลายของชุมชน คุณสมบัติด้านการมรดกที่กล่าวถึงมากที่สุดคือด้านการขอพรและความเป็นสิริมงคล รองลงมาคือการคุ้มครองป้องกันภัย และการขอพรด้านอื่น ๆ

การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติด้านการมรดกที่สัมพันธ์กับชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวในเรื่องเล่าชุดนี้จึงนำคติชนที่สัมพันธ์กับความเชื่อและศาสนาที่ชุมชนนับถือมานำเสนอในฐานะสิ่งที่มีคุณสมบัติด้านการมรดก โดยเฉพาะตำนานและพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ดังนี้

2.2.1 การใช้ตำนานประจักษ์ เรื่องเล่าชุมชนรวมถึงตำนานบุคคลศักดิ์สิทธิ์

เรื่องเล่าชุดนี้มีทั้งตำนานเกี่ยวกับสถานที่ เช่น ที่มาของหมู่บ้าน ถ้ำศักดิ์สิทธิ์ เรื่องเล่าการก่อตั้งชุมชนและการอพยพ เรื่องราวของผู้นำชุมชนยุคก่อตั้ง เช่น ปู่หลวง อะโนก รวมถึงพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เช่น หลวงปู่ใหญ่วัดบางหญ้าแพรก บุคคลศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ เช่น แม่ย่านางเสียง ตัวอย่างเช่น เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมรดกด้านการงานที่วัดอาน จังหวัดสุพรรณบุรีได้กล่าวถึงที่มาของชื่อชุมชนบางแม่หม้ายว่ามาจากเหตุการณ์ที่ผู้ชายในหมู่บ้านไปรบกับพม่าแล้วเสียชีวิตทั้งหมด (PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ง) การนำเสนอความเป็นมาของชื่อชุมชนว่าสัมพันธ์กับการทำศึกในสมัยกรุงศรีอยุธยาทำให้เห็นความเป็นชุมชนเก่าแก่หลายร้อยปีและความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของชาติที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อชาติ วัดสำคัญของหมู่บ้านคือวัดอานมีที่มาที่เกี่ยวข้องกับการศึกในครั้งนั้นด้วย ดังนี้

เมื่อประมาณ 4 -500 ปีที่แล้ววัดแห่งนี้ก็เป็นที่พักของกองทัพพม่า แล้วก็มีพาหนะ ก็คือเป็นช้าง ม้า เวลาวิ่งเข้าเฝ้าก็จะเดินทางต่อไปยังกรุงศรีอยุธยา ก็ทิ้งไว้หลังวัด มากมาย ก็เลยเรียกวัดนี้ว่าวัดอาน อานตรงนี้มาจากอานม้า นั่นเองค่ะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็คือหลวงพ่อบุญรอดนี่เลยนะคะ ตอนนี้ได้ถูกขนานนามว่าหลวงพ่อบุญรอด

(PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ง)

การเล่าถึงที่มาของชื่อสถานที่และประวัติศาสตร์ของชุมชนจึงเน้นย้ำถึงการที่ชุมชนบางแม่หม้าย เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และทำให้เกิดการรับรู้ว่าหลวงพ่อบุญรอดของวัดอานเป็น พระพุทธรูปเก่าแก่ของชุมชนที่นับถือกันมาอย่างยาวนาน และเป็นพระพุทธรูป ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการนำเสนอในมิติของการท่องเที่ยวมรดก เรื่องเล่าพื้นบ้านเหล่านี้ยังมีบทบาทในการแสดงอัตลักษณ์ของ ชุมชนท้องถิ่นสอดคล้องกับที่ศิริพร ณ ถลาง (2558, น. 233) กล่าวถึงบทบาทของเรื่องเล่าว่า “เรื่องเล่า พื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ชาติ ประวัติศาสตร์ของชาวบ้าน ตำนานประจำถิ่น นิทานอธิบายภูมินาม จึงมีบทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดที่จะทำให้คนในจังหวัดนั้นภาคภูมิใจจนนำไปตั้งเป็นชื่อ สถานที่ต่าง ๆ”

ชุมชนท่องเที่ยวบางแห่งได้นำเสนอตำนานสถานที่ที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของการมรดก ดังเช่นถ้าพระรถหรือถ้าภูที่บ้านมุงเหนือ ชาวบ้านเชื่อกันว่าตนเป็นลูกหลาน “พระรถ” เมื่อเดินผ่านถ้าพระรถ ก็จะบอกกล่าวขอพรให้แคล้วคลาดปลอดภัย (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ค) บางชุมชนท่องเที่ยวก็ นำเสนอตำนานปาวีหริย์เกี่ยวกับพระเถระที่ชาวบ้านนับถือว่าช่วยปลดปล่อยภัยอันตรายให้แก่คนหมู่บ้าน เช่น ตำนานหลวงพ่อบุญรอดปกป้องจากวาทภัยที่อธิบายว่า “จากภัยพิบัติในครั้งนั้นมีปาวีหริย์ที่เกิดขึ้นใน หมู่บ้านคือวัดศิริมงคลที่อยู่ใจกลางหมู่บ้านเป็นวัดเดียวที่รอดพ้นภัยพิบัติ โดยชาวบ้านเชื่อว่าเป็นเพราะบารมี พุทธคุณของพ่อท่านเถื่อน เจ้าอาวาสวัดศิริมงคลในสมัยนั้น...” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ข)

การเล่าตำนานเกี่ยวกับบุคคลศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวชุมชนนับถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ปกป้องคุ้มครอง และก่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิตยังพบในจังหวัดสุโขทัยที่กล่าวถึงตำนานแม่ย่านางเสียงว่า “จุดรูป 9 ดอก บอกแม่ย่านาง สิ่งที่เราปรารถนาจะสมประกอบทุกสิ่งที่คุณขอไปนั้นเองนะคะ” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566จ) จะเห็นว่าวิธีการนำเสนอคุณสมบัติของชุมชนท่องเที่ยวมรดกคือการเล่าตำนานท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น สถานที่สำคัญ ที่มาของชื่อวัดและหมู่บ้าน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นรวมถึงบุคคลศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ เพื่อสื่อสารให้บุคคลภายนอกตระหนักถึงพลังเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ที่เป็นมรดกของการมรดกใน ชุมชนท้องถิ่น

2.2.2 การใช้ความเชื่อและพิธีกรรมท้องถิ่น

เรื่องเล่าชุดนี้ได้สร้างความเชื่อและพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนมาเสนอในฐานะกิจกรรม การท่องเที่ยวมรดกที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมวิถีวัฒนธรรมชุมชนและพิธีกรรมของชุมชนท้องถิ่น

ได้แก่ การบูชาผีประจำตัวของชาวกูย การบูชาแม่ย่านางเรือของชาวสุโขทัย การไหว้ผีเรือนและเจ้าป่าของชาวปกากะญอ พิธีโนราห์โรงครูของชาวพัทลุงและพิธีกรรมรำมะม้อตของชาวเขมรราชบุรี เรื่องเล่าชุดนี้นำเสนอความเชื่อเรื่องผีของชุมชนท้องถิ่นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพลังเหนือธรรมชาติกับวิถีวัฒนธรรมอันหลากหลายของกลุ่มชนโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ วิถีวัฒนธรรมตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้กลายเป็นทุนวัฒนธรรมที่สำคัญในการท่องเที่ยวหมู่เตลู่ที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เปิดรับประสบการณ์หมู่เตลู่และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม ดังเช่นพิธีกรรมรำมะม้อตของชาวเขมรจังหวัดราชบุรี ดังนี้

...ผู้คนต่างถิ่นและนักท่องเที่ยวสามารถมาสัมผัสประสบการณ์ได้ทั้งในรูปแบบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เพื่อบัดเป่าเรียกขวัญ และรักษาอาการเจ็บป่วย เบิกทางโชคลาภวาสนา ตามความเชื่อความศรัทธา หรือในรูปแบบของกิจกรรมท่องเที่ยว ชมการแสดงจำลองพิธีกรรมเพื่อความรู้จักความบันเทิงได้ตลอดทั้งปี

(PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ฉ)

การนำเสนอความเชื่อและพิธีกรรมของท้องถิ่นจะเน้นเรื่องการสืบทอดพิธีกรรมดั้งเดิมของกลุ่มชนและการที่พิธีกรรมเหล่านั้นยังมีบทบาทเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของกลุ่มชนนั้น นอกจากนี้ยังอธิบายว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมสามารถทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้นเช่นเดียวกับคนในชุมชน ดังที่ปรากฏเสียงบรรยายที่เน้นย้ำว่า “ถ้าหากไม่ศรัทธาหรือไม่ทำให้ชีวิตดีขึ้นได้จริง ประเพณีนี้คงไม่มีใครสืบทอดมาถึงทุกวันนี้อย่างแน่นอน” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ช)

เรื่องเล่าชุดนี้ได้นำพิธีกรรมของชุมชนมานำเสนอในฐานะพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่สืบทอดมานานและยังมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในปัจจุบัน พิธีกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวที่เป็นคนนอกได้รับประสบการณ์จากพลังศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมเช่นเดียวกับคนท้องถิ่น ชุมชนหมู่เตลู่ในความหมายนี้จึงเป็นชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่สืบทอดกันมานานและยังมีบทบาทต่อวิถีชุมชนจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังแสดงให้เห็นบทบาทของคติชนในด้านการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนหมู่เตลู่ ดังที่ตราพร ณ ถลาง (2548, น. 340) อธิบายถึงบทบาทของพิธีกรรมในด้านการแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนว่า “พิธีกรรมประเพณียังเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมที่ใช้สร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชนหรือชาติพันธุ์เมื่อเรานึกถึงพิธีกรรม เราจะนึกถึงกลุ่มชนหรือชาติพันธุ์ที่เป็น “เจ้าของ” พิธีกรรมนั้น ๆ ไปด้วย”

2.3 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเพื่อสร้างมโนทัศน์การท่องเที่ยวหมู่เตลู่

กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเพื่อสร้างมโนทัศน์การท่องเที่ยวหมู่เตลู่ในเรื่องเล่าชุดนี้ ได้แก่ การใช้เรื่องเล่าประสบการณ์เพื่อสร้างมโนทัศน์หมู่เตลู่ การใช้วาทกรรมความผืนผวนและความสำเร็จ และการอธิบายประโยชน์ของการหมู่เตลู่แก่นักท่องเที่ยว

2.3.1 การใช้เรื่องเล่าประสบการณ์กับการสร้างมโนทัศน์มูล

การนำเสนอเรื่องเล่าประสบการณ์จริงของผู้ที่ขอพรแล้วประสบความสำเร็จหรือมีประสบการณ์ปาฏิหาริย์ เป็นกระบวนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์มูลที่สำคัญที่สุดเพราะทำให้เห็นถึงอำนาจของพลังเหนือธรรมชาติที่มีต่อชีวิตมนุษย์ผ่านผู้ที่มีตัวตนและมีประสบการณ์จริง สร้างความน่าเชื่อถือและเป็นหลักฐานที่จะยืนยันคุณสมบัติด้านมูลในชุมชนนั้น ๆ เรื่องเล่าประสบการณ์เป็นเรื่องย่อยที่แทรกอยู่ในเรื่องเล่าหลัก แบ่งได้ 2 กลุ่มดังนี้

1) เรื่องเล่าประสบการณ์มูลของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามสิ่งที่ปรารถนา

เรื่องเล่าประสบการณ์ของผู้ที่ “มูล” แล้วสำเร็จ คือขอพรหรือประกอบพิธีกรรมเพื่อขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลสิ่งที่มุ่งหวังแล้วก็สมปรารถนา มีทั้งเรื่องเล่าของคนในชุมชนและนอกชุมชน พบจำนวน 17 เรื่องย่อย ได้แก่ ขอลูกหลวงพ่อเถื่อน ขอปู่หลวงให้เป็นทหาร ทักหาโหรามหาพระธาตุสะเปาคำนำสุข ไหว้แม่ย่าแล้วมีคนช่วย ไหว้แม่ย่าขอพรธุรกิจ แก้นด้วยน้ำแดง ขอพรหลวงปู่ใหญ่ อะโนกช่วยให้อาหาร หลวงพ่อมาลัยช่วยเรื่องธุรกิจ ขอพรให้สมรัก ขอพรให้ได้แต่งงาน ขอพรพระหมอ ขอให้ภรรยาหายจากมะเร็ง บ่นหลวงพ่อด้วยเถิก ขอพรให้ได้งาน ขอให้ลูกสาวสอบบรรจุได้ ตัวอย่างเรื่องขอลูกจากหลวงพ่อด้วยเถื่อน เช่น “พ่อว่าจะบ่นพ่อก่อนเถื่อนว่าถ้าแม่ตั้งครรภ์ขอให้ลูกแฝด อยู่ได้ประมาณเดือนหนึ่ง แม่ก็ได้ตั้งครรภ์จริง แม่ก็ไปหาหมอ พอหมอชานออกมา ผลปรากฏว่าแม่ตั้งครรภ์แฝด” (PR กรมการทองเทียว, 2566ข) เรื่องเล่าประสบการณ์การขอพรของคนในชุมชนมักกล่าวถึงการที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนเป็นที่พึ่งทางใจที่สำคัญของผู้คนในเวลาที่ไม่มีเรื่องไม่สบายใจหรือกังวลใจ ดังเช่นชาวชุมชนบางแม่หม้ายที่ขอพรจากหลวงพ่อด้วยเถื่อนให้ลูกสาวของตนได้งาน ดังนี้

ลูกสาวผมเนี่ยสอบบรรจุแล้วผมขอครั้งเดียวเลยนะหลวงพ่อด้วยเถื่อน ไม่ต้องสอบกันหลาย ๆ ครั้ง ดิฉันลำดับที่ 31 เขาเรียกตัวถึงลำดับที่ 30 ก็ยังไม่ถึงลูกสาวผม จดหมายมาที่บ้านจบ มีคนสละสิทธิ์ สรุปลงแล้วได้ซะ ส่วนใหญ่เลยน่าจะมาในเรื่องของข้าราชการทหารอะไรอย่างเงี้ย (PR กรมการทองเทียว, 2567ง)

เรื่องเล่าบางเรื่องยังกล่าวถึงประสบการณ์ของคนนอกชุมชนที่เข้าร่วมพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนและทำให้ชีวิตดีขึ้นหรือสมหวัง เช่นเรื่องเล่าของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทักหาโหรามหาพระธาตุแล้วพบว่าดวงชะตามีกาลกิณีจึงถวายเครื่องสักการะที่วัดแสนเมืองมาเพื่อสะเดาะเคราะห์ หลังจากนั้นพบว่าการทำงานราบรื่นขึ้น (PR กรมการทองเทียว, 2566ข)

การนำเสนอเรื่องเล่าประสบการณ์ของผู้ที่ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเข้าร่วมพิธีกรรมในชุมชนมูลแล้วประสบความสำเร็จ จึงแสดงผลลัพธ์ของการมูลและสามารถสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งที่นักทองเทียวจะได้รับจากการทองเทียวมูลในชุมชนนั้น ๆ เรื่องเล่าเหล่านี้สะท้อนถึงความเชื่อความศรัทธาในพลังเหนือธรรมชาติที่มีความหลากหลายตามวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยที่กลายเป็นทางออกของชีวิต

และเป็นที่พึงพอใจของผู้ที่ประสบปัญหาหรือทุกขใจด้านต่าง ๆ เรื่องเล่าประสบการณ์นี้เป็นตัวอย่างของ ผู้ที่ “ทดลอง” และ “ได้ผล” แล้วนำ “ประสบการณ์มูเตลู” มาถ่ายทอด เสมือนเป็นทางเลือกหนึ่งในยามที่ ชีวิตประสบปัญหาและต้องการที่พึ่งพิง เรื่องเล่าประสบการณ์มูเตลูจึงไม่แตกต่างกับการรีวิวประสบการณ์ การท่องเที่ยว การใช้บริการหรือรีวิวสินค้าในโลกสมัยใหม่ที่ผู้คนมักชมรีวิวในสื่อออนไลน์ประกอบ การตัดสินใจของตน ประสบการณ์มูเตลูที่ถ่ายทอดผ่านสื่อชุดนี้ในยุทฺ์ปัจจุบันจึงเปรียบเสมือนการรีวิวการมูเตลู แก่ผู้บริโภคที่สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจก่อนออกเดินทางท่องเที่ยวมูเตลูได้เช่นเดียวกัน

2) เรื่องเล่าประสบการณ์ปาฏิหาริย์

เรื่องเล่าประสบการณ์ปาฏิหาริย์มีจำนวน 10 เรื่องย่อย ได้แก่ ยกรงหลวงปู่ศรีกันลม ยันต์หลวงปู่
คร่ำบัดเป่าพายุเกย์ หลวงพ่อบุญมีช่วยราชัน ผีปะก่าคุ้มครอง ผีปะก่าดลให้คนช่วยเหลือน โนราอดชีวิต
รับครุหมอลแล้วหายป่วย เป็นร่างทรงแลกชีวิตพ่อ รับตาทรงแล้วแม่หายป่วย พิภุมารชอบเล่นรถ เรื่องเล่า
เหตุการณ์ปาฏิหาริย์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับผู้เล่าได้พบเหตุการณ์ปาฏิหาริย์ที่ทำให้เกิดความเชื่อในพลัง
ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ปาฏิหาริย์หลวงพ่อบุญมีช่วยเหลือนราชันซึ่งเป็นน้องชายของผู้เล่าให้ฟื้นชีวิต ดังนี้

เหตุการณ์เกิดประมาณ พ.ศ. 2526 ค่ะ ปีนี้น้องชายที่ชื่อราชนันต์อายุ 5 ขวบ ได้โดนบีนฮะ เขาไปเล่นกับสองคนพี่น้อง ก็ได้ไปเหยียบบีน บีนก็ลื่นไถ่ราชนันต์เข้าตรงนี้จะ ตรงนี้ตรงเอวนะฮะ พาไปส่งที่โรงพยาบาลพิจิตรค่ะ เขาก็ผ่าตัด ก็กลับไปตั้งแต่ผ่าตัดออกมาค่ะ สลบไป 9 วัน พอครบ 9 วันเสร็จจะคะเขาก็ฟื้นขึ้นมา เขาลืมตาขึ้นมา แล้วเค้าบอกว่าเค้ากลับมาเข้าร่างแล้ว เพราะว่าเค้าไปเจอหลวงพ่อบุญมีที่บนเขา หลวงพ่อบุญมีนะคะชวนกลับบ้าน เขาก็มาเข้าร่างเหมือนเดิม และเขาฟื้นขึ้นมาจนทุกวันนี้ เขาก็ไม่เป็นไรเลยมีความสุขสบายดีอะคะตอนนี้อายุเขาได้ 45 ปีแล้ว

(PR กรรมการท่องเที่ยว, 2566ค)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าประสบการณ์ของผู้ที่สัมผัสกับพลังเหนือธรรมชาติและทำให้กลายเป็นผู้ศรัทธา ดังเรื่องเล่าของร่างทรงตาขุนพรานที่เล่าว่ามารดาของตนไม่สบาย หลังจากบอกกล่าวกับตาหลวงแล้วทำให้มารดาหายป่วย ตนจึงมาเป็นร่างทรง (PR กรมการท้องเถียว, 2566ช) เรื่องเล่านี้ถ่ายทอดเรื่องราวการมีอยู่จริงของครูหมอโนราห์ตามประสบการณ์ของชาวใต้ และความศรัทธาของผู้ที่เป็นร่างทรงเพราะมีประสบการณ์ปาฏิหาริย์ อีกประเภทหนึ่งคือเรื่องเล่าปาฏิหาริย์จากวัดดงมดของ ผู้ศรัทธา ดังเช่นเรื่องเล่าผ้ายันต์พัดโบกหลวงปู่คร่ำ วัดดงหัว จังหวัดระยองซึ่งทำให้สวนทุเรียนของผู้เล่ารอดพ้นจากภัยพิบัติพายุเกย์ทั้งที่สวนข้างเคียงเสียหายจากพายุ (PR กรมการท้องเถียว, 2566ง) การนำเสนอเรื่องเล่าจากประสบการณ์จริงของผู้ศรัทธาจึงเป็นประจักษ์พยานของประสบการณ์มูเตลู และสร้างความน่าเชื่อถือว่านักท้องเถียวจะบรรลุสิ่งที่ปรารถนาไม่แตกต่างจากเรื่องราวของผู้ศรัทธาในเรื่องเล่าชุดนี้

2.3.2 การใช้วาทกรรมเกี่ยวกับความผันผวนของชีวิตและวาทกรรมความสำเร็จ

กลวิธีหนึ่งที่พบในการนำเสนอโน้ตศัณการท่องเที่ยวมูเตลูคือการใช่วาทกรรมที่เกี่ยวกับความผันผวนของชีวิตและวาทกรรมความสำเร็จ ผู้วิจัยพบว่าเรื่องเล่าชุดนี้มักเน้นย้ำชุดความคิดเกี่ยวกับความผันผวนของชีวิตมนุษย์และการสร้างความสำเร็จของชีวิตผ่านการใช้ถ้อยคำและความเปรียบซ้ำ ๆ ที่สื่อความหมายดังกล่าว อันเป็นการเน้นย้ำผ่านปฏิบัติการทางภาษา และเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลู

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556, น. 6) กล่าวถึงความหมายของวาทกรรมว่า “วาทกรรมก็คือวิถีปฏิบัติหรือกระบวนการในการสร้าง “ความหมาย” ให้แก่สิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เรามีความคิดหรือมุมมองต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างไร ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากวาทกรรม” กระบวนการของวาทกรรมนั้นอาศัยภาษาและสัญญาณเป็นเครื่องมือในการประกอบสร้างความหมาย วาทกรรมเป็นวิถีปฏิบัติของสิ่งต่าง ๆ ที่พูดหรือเขียนขึ้นอย่างเป็นระบบด้วยกฎต่าง ๆ ในสถานการณ์เฉพาะ วาทกรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตความรู้ผ่านภาษา (Foucault, 1972, pp. 49, 87; Hall, 1997, p. 44, อ้างถึงใน ดนัย พลอยพลาย, 2565, น. 16)

ดนัย พลอยพลาย (2565, น. 25-26) ได้กล่าวถึงแนวคิดภาษาการท่องเที่ยวของ Graham M.S. Dann ว่าการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมเท่านั้นแต่เป็นภาษาในตนเอง โดยมีลักษณะเฉพาะทั้งวิถีในการสื่อสาร กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์และคำศัพท์พิเศษ ภาษาการท่องเที่ยวไม่ได้มีลักษณะที่เป็นกลางแต่เป็นภาษาที่ใช้ขึ้นเพื่อสร้างวิถีปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มคนอันนำมาซึ่งสิทธิพิเศษบางประการ ภาษาการท่องเที่ยวเป็นภาษาของสมัยใหม่ ภาษาแห่งการโฆษณาและภาษาแห่งการบริโภคมีส่วนสัมพันธ์กับการครอบงำทางความคิดและวิถีปฏิบัติทางสังคม ภาษาการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมการท่องเที่ยว

วาทกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างความหมายทางการท่องเที่ยว การนำเสนอโน้ตศัณการท่องเที่ยวมูเตลูสู่สาธารณะผ่านเรื่องเล่าชุดนี้ ย่อมจะเป็นการสร้าง ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมูเตลูสู่ผู้บริโภค โดยเฉพาะเมื่อสื่อนั้นเป็นของกรมการท่องเที่ยวซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทย เรื่องเล่าชุดนี้มีกระบวนการสร้างความหมายของการท่องเที่ยวมูเตลูผ่านกลวิธีทางภาษาที่น่าสนใจคือการใช่วาทกรรมเกี่ยวกับความผันผวนและ ความสำเร็จในชีวิตมนุษย์เพื่อดึงดูดใจในด้านของการมูเตลูให้สมปรารถนา การใช่วาทกรรมปรากฏทั้งในเสียงบรรยายหลักของวิดีโอและคำอธิบายประกอบวิดีโอ (caption)

1) วาทกรรมความผันผวนของชีวิต

สถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ความผันผวนทางเศรษฐกิจส่งผลให้ชีวิตคนไทยบางส่วนเกิดความไม่มั่นคง เผชิญความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ ความผันผวนปรวนแปรอันน่ากังวลของชีวิตเป็นสิ่งที่ผลิตซ้ำในเรื่องเล่าชุดนี้และนำไปเชื่อมโยงกับการพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อสร้างพลังที่ดีให้แก่ชีวิต ดังที่ปรากฏเสียงบรรยายที่เน้นความผันผวนของชีวิต เช่น “ชีวิตของมนุษย์มีความผันผวนหันเหอยู่ตลอดเวลา ดีและร้ายถูกสลับไปมาอย่างไม่มีคำเตือนใด ๆ”

(PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ข) หรือความลำบากในการดำเนินชีวิต เช่น “ปัจจุบันคงเป็นเรื่องยากหากเราดำเนินชีวิตได้โดยไร้เงิน แม้ว่าบางครั้งเงินก็สร้างความสุขให้เราได้” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ก)

การกล่าวถึงชีวิตมนุษย์ว่า “ผกผันหันเห” หรือ “เป็นเรื่องยากหากไร้เงิน” ทำให้เกิดภาพของชีวิตมนุษย์ที่ขาดความมั่นคง ทางเลือกที่เสนอในเรื่องเล่าชุดนี้คือความเชื่อในพลังเหนือธรรมชาติ เช่น “ทั้งนี้มนุษย์ยังมีความปรารถนาถึงความก้าวหน้าและชีวิตที่มั่งคั่ง บางส่วนเลือกที่จะเชื่อในสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแก่จิตใจ และนำมาซึ่งความมั่งคั่งของชีวิต” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ก) การใช้วาทกรรมความผันผวนของชีวิตและเชื่อมโยงกับการพึ่งพิงพลังเหนือธรรมชาติจึงเน้นย้ำพลังของการมูเตลูที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวมูเตลู และเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างความหมายของมโนทัศน์มูเตลูในฐานะทางเลือกอันเป็นที่พึ่งของมนุษย์ในยามที่ชีวิตผันผวน

2) วาทกรรมความสำเร็จ

การใช้วาทกรรมเกี่ยวกับความสำเร็จปรากฏผ่านเสียงบรรยายที่เน้นย้ำตลอดทุกเรื่อง เช่น การซ้ำข้อความ “เที่ยวแล้วปัง เพิ่มพลังชีวิต” ที่ปรากฏในเรื่องเล่าชุดที่ 3 คำว่า “ปัง” เป็นคำแสลงที่มีความหมายเชิงบวกและได้รับความนิยมอย่างมากในสื่อสังคมออนไลน์ ดังที่เว็บไซต์ marketeeronline ได้กล่าวถึงคำว่า “ปัง” ว่าเป็นคำยอดนิยมนับที่ 1 ของชาวโซเชียลประจำปี 2564 และอธิบายความหมายว่า “ปัง! ในความหมาย เลิศ, อลังการ, ดี!” (Marketeer Team, 2564, ย่อหน้า 5) การซ้ำข้อความว่า “เที่ยวแล้วปัง เพิ่มพลังชีวิต” อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการเน้นย้ำวาทกรรมเกี่ยวกับความสำเร็จผ่านการประกอบสร้างความหมายว่าการท่องเที่ยวทำให้ชีวิตดีขึ้นและเพิ่มพลังงานที่ดีแก่ชีวิตได้ การใช้คำว่า “ปัง” ในสื่อชุดนี้เป็นการเลือกใช้คำศัพท์ที่ติดหู เป็นที่รู้จักและสร้างความหมายที่ดี ก่อให้เกิดภาพเชิงบวกของการท่องเที่ยวมูเตลูที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายของชีวิตที่เป็นเลิศ คำว่า “ปัง” ยังปรากฏซ้ำผ่านคำอธิบายประกอบวิดีโอ เช่น “มูให้ปัง ๆ เที่ยวได้ มูด้วย” “ปังกันทุกคน ต้องไปแล้ว” “การงานปัง” การใช้คำว่าปังจึงเป็นการใช้คำศัพท์พิเศษที่สร้างภาพความหมายของการท่องเที่ยวมูเตลูให้เชื่อมโยงกับการสร้างความสำเร็จให้แก่ชีวิตมนุษย์

การเน้นย้ำวาทกรรมความสำเร็จจากการมูเตลูนี้ปรากฏอย่างสม่ำเสมอทุกเรื่องผ่านเสียงบรรยายที่เน้นผลลัพธ์ของการมูเตลู โดยการกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนที่บันดาลโชคดี ความสำเร็จ ความสุข สมบูรณ์ด้านต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น “ผีปะกำจะดลบันดาลให้เกิดความโชคดี ทำกิจการงานต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงสมหวังทุกประการ” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ฉ) การใช้คำศัพท์พิเศษและการใช้ข้อความที่เชื่อมโยงการมูเตลูกับชีวิตมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ผลิตซ้ำวาทกรรมความผันผวนและความสำเร็จของชีวิตมนุษย์ และทำให้เกิดมโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลูว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างพลังแห่งความสำเร็จให้แก่ชีวิต

2.3.3 การอธิบายประโยชน์ของการมูเตลูแก่นักท่องเที่ยว

การอธิบายประโยชน์ของการมูเตลูคือการกล่าวถึงความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พลังเหนือธรรมชาติ หรือพิธีกรรมตามความเชื่อของชุมชน รวมถึงวัตถุมงคลที่จะบันดาลความสำเร็จด้านต่าง ๆ ให้แก่

นักท่องเที่ยว เช่น ความสุขสมหวัง โชคลาภ การเสริมดวงชะตา ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลล่วงหน้าว่าตนจะได้รับประสบการณ์และประโยชน์ด้านใดจากการท่องเที่ยวมุเตลู ตัวอย่างเช่น

โดยกิจกรรมทักษาโหรามูเตลูจะเลือกเอาวัดมงคล 9 วัดใน 8 ทิศ เมื่อเอาดวงไปคล้องกับวัดไหนก็เอาเครื่องสักการะไปถวายยังวัดโบราณที่ตั้งอยู่ ณ ทิศที่เป็นมงคลกับเจ้าชะตาเพื่อเสริมชะตาบารมี เสริมด้านโชคลาภ ทรัพย์ หรือด้านบิราร เสริมด้านคนที่มาคอยอุปถัมภ์ (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ข)

ตัวอย่างการกล่าวถึงการเสริมดวงชะตาของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทักษาโหรามูเตลูในเรื่องเล่าชุดนี้จึงทำให้นักท่องเที่ยวเห็นประโยชน์ของการมุเตลูที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากประสบการณ์การท่องเที่ยวมุเตลูและเป็นการสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว

2.4 มโนทัศน์การท่องเที่ยวมุเตลูในเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู

เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลูทำให้เกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับการมุเตลูและการท่องเที่ยว

2.4.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับการมุเตลู

ความหมายของการมุเตลูที่ประกอบสร้างในเรื่องเล่าชุดนี้ทำให้เกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับการมุเตลู ดังนี้

1) มูเตลูสัมพันธ์กับพลังเหนือธรรมชาติ

เรื่องเล่าชุดนี้มีการผลิตซ้ำชุดความคิดเกี่ยวกับมุเตลูในฐานะพลังเหนือธรรมชาติที่มีอำนาจดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ พลังเหล่านี้มีอยู่จริง ไม่ว่าจะเป็นผีในธรรมชาติ ผีบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนหรือพลังงานในวัตถุมงคลต่าง ๆ พลังเหล่านี้อยู่ในสรรพสิ่งและล้วนสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ เช่น “สิ่งที่จะเป็นความศักดิ์สิทธิ์มันไม่ใช่จะมีแค่เพียงหนึ่งเดียว ไม่ว่าจะเป็นน้ำ ก็มีเจ้าของน้ำ ไม่ว่าจะเป็นป่าก็มีเจ้าของป่า” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ข) พลังเหนือธรรมชาติมีอยู่จริงและมีอำนาจในการมอบพลังทางใจและจิตวิญญาณให้แก่มนุษย์ ทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนในชีวิตมนุษย์ เช่น “ธรรมชาติมอบความจริงที่เรียบง่ายให้กับโลก แต่ในอีกมิติ ความเชื่อเหนือธรรมชาติกลับมอบพลังใจในการดำรงชีวิตให้ดำเนินไปได้ อย่างมีความหวัง” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ง) อำนาจของพลังเหนือธรรมชาติที่เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวของมนุษย์ที่ได้รับการเน้นย้ำในเรื่องเล่าชุดนี้ทำให้เกิดกระบวนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์มุเตลูว่าเกี่ยวข้องกับอำนาจของพลังเหนือธรรมชาติ

2) มูเตลูคือที่พึ่งท่ามกลางความผันผวนของชีวิตมนุษย์

มโนทัศน์มุเตลูที่นำเสนอในเรื่องเล่าชุดนี้กล่าวถึงอำนาจของพลังเหนือธรรมชาติอันเป็นที่พึ่งพิงของมนุษย์ในยามชีวิตผันผวน เช่น “ยามเมื่อสูญเสียความมั่นคงการบนบานขอพรต่อสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติคงเปรียบเสมือนกับการเสี่ยงโชคที่ทำให้มนุษย์ได้สมดังปรารถนา” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ข) ทั้งยังนำเสนอว่าสิ่งเหนือธรรมชาติมีพลังในการบันดาลปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตที่มนุษย์ทุกคน

ต้องการให้สำเร็จง่ายขึ้น เช่น “เงินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันซึ่งนอกจากการตั้งใจประกอบอาชีพการงาน ยังมีความเชื่อในเรื่องของการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีทรัพย์สินหลังไหลเข้ามาได้อย่างง่ายดายยิ่งขึ้น” (PR กรมการท้องเทียว, 2567ก) เนื้อหาของเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมุเตลู่จึงมีส่วนในการประกอบสร้างมโนทัศน์มุเตลู่ ทำให้เกิดการรับรู้ว่ามีมุเตลู่ที่สัมพันธ์กับพลังเหนือธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ และสามารถเป็นที่พึ่งให้แก่มนุษย์ได้ท่ามกลางความผันผวนของชีวิต สอดคล้องกับที่ธีรเดช แผลงภู (2566, น. 180-182) กล่าวถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สัมพันธ์กับมิติทางเศรษฐกิจว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้กระทำในปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติด้วยการเปลี่ยนความไม่แน่นอนที่น่าจะเป็นหรือความไม่แน่นอนที่เป็นความเสี่ยงให้กลายเป็นความไม่แน่นอนที่เป็นไปได้เชิงบวก สิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังช่วยตัดสินใจและสร้างความแน่นอนในระดับหนึ่งของอนาคตด้วย

2.4.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับการท้องเทียวมุเตลู่

เรื่องเล่าชุดนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างมโนทัศน์การท้องเทียวมุเตลู่สู่สาธารณะ ดังที่จะเห็นได้ว่าชุมชนมุเตลู่ที่ได้รับเลือกเป็นชุมชนต้นแบบด้านมุเตลู่ล้วนเป็นชุมชนที่มีความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งก็คือคติชนพื้นถิ่นที่ได้รับเลือกมานำเสนอเป็นทรัพยากรของการท้องเทียวมุเตลู่ ตัวอย่างเช่น “จากประตูลู่ป่า ด้วยพลังแห่งศรัทธา ผู้คนหลั่งไหลมาขอพร ขอความช่วยเหลือด้วยความเชื่อมั่น เคารพและศรัทธาในพระแม่ย่าและบูรพกษัตริย์ที่คอยปกป้องรักษาคุ้มครองให้มีความสุขสมหวัง มั่งคั่งในชีวิตที่สายสัมพันธ์ยังคงเหนียวแน่นในใจผู้คนมายาวนานหลายร้อยปี” (PR กรมการท้องเทียว, 2566จ) ตำนานความศักดิ์สิทธิ์ของแม่ย่านางเมืองสุโขทัยที่ประทานพรให้แก่ผู้นับถือศรัทธามาเป็นเวลานับร้อยปีเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมเกิดการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของชุมชนท้องเทียวในประเทศไทย นักท้องเทียวสามารถเลือกเดินทางไปสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนมุเตลู่ตามความสนใจได้ และเกิดการรับรู้ว่าการเดินทางท้องเทียวไปสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และขอพรให้สมปรารถนาเช่นนี้เรียกว่า “การท้องเทียวมุเตลู่” สื่อชุดนี้จึงมีบทบาทในการสร้างมโนทัศน์การท้องเทียวมุเตลู่ว่าเป็น “การเดินทางท้องเทียวเพื่อสักการะขอพรและขอพลังอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ รวมถึงการเข้าร่วมพิธีกรรมและการเสาะแสวงหาวัตถุมงคลตามความเชื่อเพื่อให้ลดบันดาลสิ่งที่ไม่ปรารถนา”

2.5 บทบาทของเรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมุเตลู่

2.5.1 บทบาทด้านการเผยแพร่การรับรู้แก่สาธารณะเกี่ยวกับการท้องเทียวมุเตลู่ในสังคมไทย

เรื่องเล่าชุดนี้ได้เผยแพร่การรับรู้เกี่ยวกับการท้องเทียวมุเตลู่ในสังคมไทย โดยแนะนำชุมชนท้องเทียวต้นแบบจำนวน 15 แห่งทั่วประเทศไทยในฐานะ “ชุมชนมุเตลู่” และนำเสนอเนื้อหาที่ทำให้นักท้องเทียวเข้าใจลักษณะของการท้องเทียวมุเตลู่ว่าเป็นการท้องเทียวที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชนซึ่งเปิดโอกาสให้นักท้องเทียวได้สัมผัสประสบการณ์การท้องเทียวด้วยตนเองผ่านการสักการบูชาขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนและเข้าร่วมพิธีกรรมตามความเชื่อ เนื้อหาของวิดีโอ

แต่ละเรื่องยังให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการมูลเหตุแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของบุคคลสถานที่ วัดถ้ำมรกต ประเพณีพิธีกรรม ขั้นตอนการประกอบพิธี การจัดทำเครื่องพิธี และความหมายทางวัฒนธรรม

เนื้อหาในสื่อชุดที่ 3 นอกจากนำเสนอข้อมูลหลักของชุมชนต้นแบบแล้วยังให้ข้อมูลสถานที่อื่น ๆ ทั่วประเทศไทยที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับการมูลเหตุเฉพาะด้านเพิ่มเติมท้ายวิดีโอ โดยใช้รูปแบบข้อความว่า “ทุกตารางนิ้วบนแผ่นดินไทยล้วนมีวิถีธรรมนิยมความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ มากมาย หากต้องการไปขอพร ขอพลังพิเศษเกี่ยวกับ...ยังมีสถานที่อื่น ๆ ที่เราได้รวบรวมไว้จากทั่วประเทศ” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2567ก) ซึ่งมีทั้งวัด ศาลเจ้า เทวสถาน รูปเคารพ วัดถ้ำมรกต และพิธีกรรมของหลากหลายความเชื่อและศาสนาทั้งไทย จีน พุทธ คริสต์ ฮินดู ประกอบด้วย สถานที่ขอพรด้านการเสริมดวง 32 แห่ง ด้านการเงิน 15 แห่ง ด้านความรัก 5 แห่ง ด้านสุขภาพ 11 แห่ง และด้านการงานความก้าวหน้า 7 แห่ง สื่อชุดนี้จึงมีบทบาทสำคัญด้านการเผยแพร่การรับรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเที่ยวมูลเหตุสู่สาธารณะ รวมถึงเป็นแหล่งข้อมูลสถานที่มูลเหตุทั่วประเทศไทยให้นักท่องเที่ยวสายมูลเหตุ

2.5.2 บทบาทด้านการสร้างความตระหนักรู้ของชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยว

บทบาทด้านการสร้างความตระหนักรู้ของชุมชนคือทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สามารถนำมาสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวมูลเหตุได้ ดังจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของทรัพยากรมูลเหตุคือคติชนประเภทต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น การที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีวิถีปฏิบัติของท้องถิ่น ทำให้เกิดการตื่นตัวทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและตระหนักรู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน โดยเฉพาะเมื่อหน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สื่อ เช่น การนำเสนอเรื่องเล่าของชุมชน การนำเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน ยิ่งทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏเสียงเล่าของคนในชุมชน เช่น “ถือว่าเป็นโชคของคนจังหวัดสุโขทัยนะครับที่มีพระแม่ย่าเป็นศูนย์รวมใจ” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566จ) “นี่แหละครับคือสิ่งที่ทำให้ลูกหลานอยากจะกลับบ้านแล้วก็สำนึกรักบ้านเกิดตัวเองว่าสิ่งที่มันเกิดขึ้นในตำบล เราควรจะรักษาแล้วก็อนุรักษ์สืบไปให้ยั่งยืนอย่างไรรุ่นเองครับ” (PR กรมการท่องเที่ยว, 2566ฉ) การตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สามารถนำไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวมูลเหตุในพื้นที่ชุมชนจึงสามารถสร้างจิตสำนึกเชิงคุณค่าอันนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม

2.5.3 บทบาทด้านการเปิดพื้นที่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะกลุ่มวัฒนธรรมย่อยในมิติทางศาสนาและชาติพันธุ์

การสร้างสรรค์เรื่องเล่าชุดนี้เปิดโอกาสให้กลุ่มวัฒนธรรมย่อยได้มีพื้นที่สู่สาธารณะมากขึ้น โดยเฉพาะในมิติทางศาสนาและชาติพันธุ์ ดังจะเห็นได้ว่าความเชื่อและศาสนาที่ปรากฏผ่านเรื่องเล่าชุดนี้

มีความหลากหลาย โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีที่สัมพันธ์กับวิถีชุมชน เช่น ผีปะกำ แม่ย่า ปู่หลวง ความเชื่อจีน เช่น พระหมอโจวซือกง ผีมอญ เช่น อะโนก รวมถึงได้นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น ภูยสุรินทร์ เขมรราชบุรี ปกาเกอญอ ประจวบคีรีขันธ์ มานีพัทลุง การนำเสนอวิถีชีวิตของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยในท้องถิ่นในฐานะทรัพยากรมรดก จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเปิดพื้นที่ทางสังคมแก่กลุ่มวัฒนธรรมเหล่านี้ และทำให้ผู้คนในสังคมไทยตระหนักถึงการดำรงอยู่ของกลุ่มชนและวัฒนธรรมอันหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมแบบไทยยิ่งขึ้น

3. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลูทำให้มองเห็นว่าคติชนของชุมชนท้องถิ่นได้รับการให้ความหมายในฐานะทรัพยากรมรดกและมีบทบาทในด้านการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวมูเตลูหรือ “ชุมชนมูเตลู” โดยเฉพาะความเชื่อตำนานและประเพณีพิธีกรรม รวมถึงวัตถุที่สัมพันธ์กับความเชื่อของชุมชนและจำเป็นต้องได้ในเชิงรูปธรรม หากมองผ่านแนวคิดคติชนสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่ารูปแบบการท่องเที่ยวมูเตลูเป็นการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวคิดคติชนสร้างสรรค์ คือ การนำคติชนของท้องถิ่นมาให้ความหมายและต่อยอดเป็นทรัพยากรมูเตลูเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในบริบทของการท่องเที่ยวมูเตลู

ด้านคติชนกับการท่องเที่ยวจะเห็นว่าคติชนประเภทที่ได้รับการเลือกสรรมานำเสนอในมิติของการท่องเที่ยวมูเตลูมากที่สุดคือ คติชนประเภทความเชื่อและประเพณีพิธีกรรม (customary folklore) เนื่องจากเป็นคติชนประเภทที่สอดคล้องกับลักษณะของทรัพยากรมูเตลู ผลการศึกษานี้จึงทำให้เห็นการนำคติชนไปใช้ในบริบทของการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากการศึกษาหมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาวจังหวัดกาญจนบุรีของปรมิษฐ์ จารูวร (2559) กล่าวคือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่บ้านหนองขาวสร้างสรรค์จากคติชนในวิถีชีวิตของชาวบ้านหนองขาวทั้งคติชนประเภทถ้อยคำ วัตถุ ความเชื่อประเพณีและศิลปะพื้นบ้าน คติชนหลากหลายประเภทได้รับการนำเสนอในมิติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนการท่องเที่ยวมูเตลูเกี่ยวข้องกับคติชนประเภทความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมมากที่สุด เพราะสัมพันธ์กับมโนทัศน์มูเตลูที่เกี่ยวข้องกับพลังเหนือธรรมชาติ คติชนของท้องถิ่นจึงได้รับการให้ความหมายใหม่ในฐานะทรัพยากรมรดกในมิติการท่องเที่ยว และเป็นทรัพยากรที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนมูเตลูแสดงให้เห็นบทบาทของคติชนในบริบทของสังคมปัจจุบันทั้งในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านการท่องเที่ยวมูเตลูและการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตามแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนของวิลเลียม บาสคอม

การสร้างสรรค์เรื่องเล่าที่นำคติชนของท้องถิ่นมานำเสนอเป็นเนื้อหาหลักและเผยแพร่ในยูทูป สอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวมูเตลูคือด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction) และด้านสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ตามการศึกษาของอริป จันท์สุริย์ (2564, น. 234-235) คติชนประเภทต่าง ๆ ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องผี พระพุทธรูป พระเกจิอาจารย์ ตำนานท้องถิ่นหรือประเพณีพิธีกรรมล้วนเป็น

สิ่งดึงดูดใจ (attraction) ที่กระตุ้นให้ “นักท่องเที่ยวสายมู” ออกเดินทางท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมูเตลูนี้นำเสนอผ่านสื่อของกรมการท่องเที่ยวที่มีหน้าที่โดยตรงในการกำหนดทิศทางด้านการท่องเที่ยว และนำเสนอผ่านช่องทางยูทูบ (shared media) และเฟซบุ๊กซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว สื่อชุดนี้จึงเปิดพื้นที่ให้คติชนประจำถิ่นโดยเฉพาะคติชนของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยอย่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ หรือความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น ทำให้ได้รับการหยิบยกมานำเสนอสู่สาธารณะในฐานะทรัพยากรมูเตลูที่สำคัญและสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้ ทั้งยังทำให้เกิดภาพลักษณ์เชิงบวกของกระแสมูเตลูและกลุ่มคน “สายมู” ที่ไม่ใช่แค่เรื่องไสยศาสตร์หรือความเชื่ออันมกมาย แต่เป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจในระดับชาติและสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจของไทยได้ ดังที่รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีกล่าวว่าการท่องเที่ยวแบบมูเตลูถือเป็นซอฟต์แวร์หลายประเทศใช้ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและเผยแพร่วัฒนธรรม และไทยก็มีศักยภาพ (“Soft Power สาย “มูเตลู” ดันเศรษฐกิจไทย,” ย่อหน้าที่ 11-12)

การท่องเที่ยวมูเตลูจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดพื้นที่ให้แก่วัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของกลุ่มย่อยที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและยกระดับให้เป็นซอฟต์แวร์ของไทย คติชนของท้องถิ่นมีความหมายในฐานะเป็นทรัพยากรมูเตลูที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสายมูเตลู ทั้งยังมีบทบาทด้านการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนมูเตลูและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างมโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลูให้ชัดเจนขึ้น ทำให้เกิดความหมายด้านการท่องเที่ยวมูเตลูว่าเป็น “การเดินทางท่องเที่ยวของพลเมืองจากอำนาจเหนือธรรมชาติเพื่อเสริมพลังความสำเร็จหรือเป็นที่พึ่งท่ามกลางความผันผวนแปรปรวนของชีวิต” สื่อประชาสัมพันธ์ชุดเรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลูจึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่มโนทัศน์การท่องเที่ยวมูเตลูสู่สาธารณะ ทั้งยังทำให้เห็นพลวัตและบทบาทของคติชนในบริบทการท่องเที่ยวมูเตลูในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง/References

- กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม. (2566). มูเตลู : โอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ. *ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่งปี 2566*, 21(2), 21-24.
- ดนัย พลอยพลาย. (2565). วาทกรรมการท่องเที่ยวในงานเขียนของบล็อกเกอร์ท่องเที่ยวชาวไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula DigiVerse. <http://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2022.708>
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิรณัฐ แผลงภู. (2566). การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับเศรษฐกิจแห่งความไม่แน่นอน: ชีวิตทางศาสนาของตัวตนในกระแสเสรีนิยมใหม่ในสังคมไทยปัจจุบัน. *สังคมศาสตร์*, 35(1), 163-187.
- ปรมพันธ์ จารูวร. (2559). คติชนกับการท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2564 - 2565). (28 มกราคม 2565). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 21ง. หน้า 15 และประกาศแนบท้าย
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570). (24 มีนาคม 2566). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140 ตอนพิเศษ 70ง. หน้า 39 และประกาศแนบท้าย
- ปวีณา งามประภาส. (2567). การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาโดยชุมชนในยุคดิจิทัล นวัตกรรมในการปรับตัวของนักท่องเที่ยวสายมูเตลู. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 8(4), 374-383.
- พัชรินทร์ อธิตัง, เตชิตา สุทธิรักษ์, กุลวดี จันทร์วิเชียร, วิสูตร เพชรรัตน์, และ วราพร กาญจนตลอด. (2567). การท่องเที่ยวสายมูเตลู : วัดเจติย (ไผ่ไข่) จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 11(1), 244-253.
- วลัญช์ สุภากร. (29 มกราคม 2568). มูให้ปังรับตรุษจีน 2568 กับ MUNIMART ช้อปปิ้งสินค้าสายมูร่วมสมัยเสริมดวง. *กรุงเทพธุรกิจ*. <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/art-living/1164185>
- ศิราพร ณ ถลาง. (2548). ทฤษฎีคติชนวิทยา วิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2554). คติชนสร้างสรรค์ พลวัตและการนำไปใช้ในสังคมไทยร่วมสมัย (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เลขที่ RTA5480008). https://elibrary.tsri.or.th/download_fullstep1.asp

- ศิริพร ณ ถลาง. (2562). “คติชนสร้างสรรค์” บทสังเคราะห์และทฤษฎี (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ณ ถลาง (บรรณาธิการ). (2558). เรื่องเล่าพื้นบ้านไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง. ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร (องค์การมหาชน).
- อริป จันทรสุริย์. (2564). มูเตลู : ความเชื่อกับการท่องเที่ยว. *ทิศน์วัฒนธรรม*, 20(1), 220-240.
- อภิไทย แก้วจรัส, ชลิดา ช่วยสุข, จิราภรณ์ พรหมเทพ, และ อัจฉริยา ทুমพานิชย์. (2567). การศึกษา
พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวมูเตลูของจังหวัดนครพนม. *วิทยาการจัดการ
วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 5(3), 1-16.
- อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (2567). *หนังสืออินโดนีเซีย: พัฒนาการ ผีผู้หญิง และต้นกำเนิดมูเตลู*. the101.world.
<https://www.the101.world/indonesian-horror-films/>
- Bascom, W. (1965). (1965). Four functions of folklore. In A. Dundes (Ed.), *The study of folklore*
(pp. 279–298). Prentice-Hall.
- Marketeer Team. (16 ธันวาคม 2564). ‘ปังปรีเย’ วลีฮิตประจำปี 2564. Marketeeronline.
<https://marketeeronline.co/archives/244758>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (26 เมษายน 2566ก). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู “กุฏิหลวงปู่มนั้ วัดป่า
บ้านหนองผือ [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=RqDnqL42y4s&list=PLMfk5kDuUoGYrRfILf0FKPFD39tXJkTAv&index=2>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (26 เมษายน 2566ข). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู “คีรีวง พุทธบารมีหลวงพ่
เถื่อนและลูกสาวทนต์ตราแห่งรักเมตตามหานิยม” [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=8OkGOW_IFdQ&list=PLMfk5kDuUoGYrRfILf0FKPFD39tXJkTAv&index=3
- PR กรมการท่องเที่ยว. (26 เมษายน 2566ค). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู “3 ถ้ำ 1 ศาล ณ บ้านมุงเหนือ...
กับ 4 ความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์” [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=DG9xG1kifKI&list=PLMfk5kDuUoGYrRfILf0FKPFD39tXJkTAv&index=1>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (26 เมษายน 2566ง). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู “ทักขิโหรา บูชาพระธาตุ
ณ เมืองโบราณเชียงแสน ดินแดนริมน้ำโขง” [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Df7ni2I5yk4&list=PLMfk5kDuUoGYrRfILf0FKPFD39tXJkTAv&index=4>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (26 เมษายน 2566จ). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู “หลวงปู่คร้า...เกจิอาจารย์
ตำนานพุทธคุณแห่งบูรพาทิศ” [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=z9yG3myGeKU&list=PLMfk5kDuUoGYrRfILf0FKPFD39tXJkTAv&index=5>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (8 พฤษภาคม 2566จ). “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู” ชุมชนโบราณกับศาล
พระแม่ย่า สายสัมพันธ์แห่งสุโขทัย ...จ.สุโขทัย [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Z_e5lZfPryw&list=PLMfk5kDuUoGbwiARhQ3x-OJ_jnwKdOzpQ&index=4

- PR กรมการท่องเที่ยว. (8 พฤษภาคม 2566ฉ). “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู” เชือกปะกำ สัมพันธ์แห่งจิตวิญญาณ ข้างและกุย...จ.สุรินทร์ [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=lnARXjsQIoE&list=PLMfk5kDuUoGbwiARhQ3x-OJ_jnwKdOzpQ&index=3
- PR กรมการท่องเที่ยว. (8 พฤษภาคม 2566ช). “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู” วิถีโนราห์ สืบสานด้วยจิตวิญญาณ ศิลปะชั้นครู ...จ.พัทลุง [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=i_4Kf1HH950&list=PLMfk5kDuUoGbwiARhQ3x-OJ_jnwKdOzpQ&index=2
- PR กรมการท่องเที่ยว. (8 พฤษภาคม 2566ช). “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู” ไหว้เจ้าป่า บูชาผีเรือนแห่งวิถีปกากะญอ ...จ.ประจวบคีรีขันธ์ [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=diAMjirCAdu&list=PLMfk5kDuUoGbwiARhQ3x-OJ_jnwKdOzpQ&index=5
- PR กรมการท่องเที่ยว. (15 พฤษภาคม 2566ฉ). “เรื่องเล่าสร้างสรรค์ ชุมชนมูเตลู” จากมะม้อตู่หัวผี สืบวิถีปัดเป่าทุกข์ภัยอันตราย...จ.ราชบุรี [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=6D9F-ZauZKI&list=PLMfk5kDuUoGbwiARhQ3x-OJ_jnwKdOzpQ
- PR กรมการท่องเที่ยว. (10 กรกฎาคม 2567ก). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู - ด้านการเงิน - วัดบางหญ้าแพรก จ.สมุทรสาคร [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=TeXVTMBnfHw&list=PLMfk5kDuUoGZFxbXUEpdHstS4-ArGs7x&index=4>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (10 กรกฎาคม 2567ข). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู - ด้านเสริมดวง - วัดเสาธงทอง จ.นนทบุรี [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=OooWz9ddZm0&list=PLMfk5kDuUoGZFxbXUEpdHstS4-ArGs7x&index=3>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (23 กรกฎาคม 2567ค). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู - ด้านสุขภาพ - ศาลเจ้าโจวซือกง กรุงเทพฯ [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=46nUAqmilco&list=PLMfk5kDuUoGZFxbXUEpdHstS4-ArGs7x>
- PR กรมการท่องเที่ยว. (30 กรกฎาคม 2567ง). เรื่องเล่าสร้างสรรค์ชุมชนมูเตลู - ด้านการงาน - วัดอานจ.สุพรรณบุรี [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=dyxsrear3E>
- Royal Thai Government. (17 สิงหาคม 2566). “Mutelu” Tourism. https://www.thailand.go.th/issue-focus-detail/001_02_365
- Soft Power สาย “มูเตลู” ดันเศรษฐกิจไทยกระฉูด 10,800 ล้านบาท. (17 สิงหาคม 2566). ไทยพีบีเอส. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/330701>